

wspólnych Komisji: spraw zagranicznych i wojskowej

w dniu 5 lutego 1920

Początek o 11³⁰ Przewodniczący Komisji p. Grabski ogłasza posiedzenie jako tajne. Premier p. Skulski podaje do wiadomości, że z ostatniego posiedzenia dostały się wiadomości do prasy, napiętnuje postępowanie takie jako zgubne dla kraju i naraża stosunek wzajemny do innych państw.

P. Skarbek stawia wniosek o tajność posiedzenia z wykluczeniem przedstawicieli prasy, a dopuszczeniem posłów, których nie powinno się wykluczać - popiera go p. poseł Wojdaliński. Przew. p. Grabski stwierdza sprzeczność tego wniosku z regulaminem sejmowym. Marszałek p. Trąpczyński stwierdza słuszność zdania przewodniczącego i jest zdania, że regulamin tylko w ten sposób był interpretowany, że w tajnym posiedzeniu mogą brać tylko członkowie. Publikowaniu sprawozdań przez prasę można zapobiedz przez zagrożenie zawieszenia tego rodzaju gazet. Zgadza się z tem p. Buzek. Lecz na żądanie posła Skarbka zarządza przew. głosowanie, który wniosek cofa z powodu tego, że już regulamin rozstrzyga tę sprawę i przechodzi do porządku dziennego - informacji o sytuacji wojskowej ministerstwa spraw wojskowych i szefa sztabu. Pierwszy szef sztabu, p. gen. Haller.

Na ostatniem posiedzeniu Kom. spraw zagr. i wojskowej byłem zdania, że wobec sytuacji w Rosyi / korzystnej: Denikin i Kołczak / nie należy zawierać pokoju. Dziś sytuacja zmieniła się na niekorzyść. Denikin, Kołczak, Judenicz nie istnieją - Syberja zajęta przez bolszewików. Denikin tylko w trzech odcinkach się trzyma, lecz słabo. Finlandja nie jest w stanie wojny z bolszewikami, Estonja zawarła 2 lutego pokój. Łotwa, Polska, Rumunja mają front bolszewicki.

Wojська bolszewickie ~~przebiegają~~ ^{posuwają} się na Ukrainie i są Koło Kubania, lecz jest to akcja bez większego znaczenia, choć w ostat-

nim czasie poczyną być trudna dla bolszewików /bandy przeciw nim/ Na froncie mamy małą przewagę liczebną, lecz możliwość prze-
rzucenia resztek armji Denikina na nasz front. Powołanie 2 rocz-
ników w celu dorównania bolszewików. Armja nasza zdolna jest
przeciwstawić się bolszewikom. Duch żołnierza naszego jest
dobry - oficerski Korpus zadawalniający na ogół, choć mały
względnie liczebnie. Koni mało. Co do aprowizacji może by p.mi-
nister aprowizacji.

P. minister Leśniewski. Program ministerstwa zgodny ze szta-
bem Nacz. Dowództwa. Z początkiem wiosny konieczne potrzeby
frontu będzie zaspokojona: uzupełnienie w ludziach /2 roczniki/
i umundurowanie - Apropowizacja względnie niekorzystna. Mam za-
miar zaciągnąć rocznik 1902 po stawieniu wniosku do Sejmu.

Przew. p. Grabski zaznacza, że Komisja przeważnie charak-
ter informacyjny i dlatego udzielać będzie głosów do zapytań.

P. Skarbek w sprawie armji Petlury, p. Rataj o nastroju
w wojskach, dlatego że wynurzenia szefa sztabu p. gen. Hallera
/zapewne z obawy przed opublikowaniem/ bardzo ogólne - a podob-
no na froncie wschodnim /południowym/ drut kolczasty pękł i na-
stępuje wymiana towarów angielskim(?) Jaka redukcja wojska na
przypadek zawarcia wojska(?) i czy utrzyma się front bezpieczeń-
stwa? Sprecyzowanie stanowiska wobec bolszewików Rumunji, Ame-
ryki i Japonji?

P. Buzek w sprawie stanu armji sanitarnej, która nie może
sobie dać rady z tyfusem i świeżo na Ukrainie pojawiającą się
dumą? - Jaki jest stan wewnętrzny rządu bolszewickiego? Jakie
są powody powodzenia bolszewików? Jak długo ew. utrzyma się
ten rząd? Brak informacji

P. Napiórkowski: Przedstawiciele są co do nastroju opty-
mistami. Na Wołyniu żołnierze armji Hallera porzucali okopy i
rozbiegli się po wsiach i oficerowie musieli ich szukać. Na Wo-
łyniu bunt chłopów. Na froncie bolszewickim kompanja przeszła

do bolszewików, odbywają się narady wspólne i wymiana myśli i zdań. Jaki jest cel ofensywy na Dźwińsk ? Proszę o dokładne sprawozdanie.

P. de Rosset. Kto tworzy armję białorusińską i jakie gwarancje współdziałania tej armji. Jakie położenie w Rosji pod względem militarnym.

Czetwertyński: Czy jesteśmy zaopatrzeni w amunicję na parę miesięcy i czy to na przypadek maksimum ofensywy bolszewickiej?

P. Poniatowski : Czy w momencie uderzenia na bolszewików możemy liczyć na konkretną pomoc Koalicji ?

Poseł Ks. Kaczyński : Jakie jest zdanie Nacz. Dow. co do linii bojowej, czy odpowiada pojęciom i wymaganiom strategicznym?

Poseł Czapiński: U bolszewików naprawdę silny nastrój pokojowy, zamiary, zmiany armji zbrojnej na armję ochotniczą - lecz może to tylko pozory ? Czy wojskowość ma autentyczne dane co do prawdziwości tych pozorów i intencji rządu sowieckiego co do szczerości propozycji pokojowych ?

P. Głębiński : Czy była mowa z Anglią o Gdańsku ? Podobno Anglja ma zamiar zająć sieć kolejową, co by było niebezpieczne na wypadek wojny. Co armja białorusińska

P. Starowiejski . Czy p. Szef Sztabu mógłby dać nam obraz tego, jakimi siłami dysponować przeciw nam w razie ~~w razie~~ koncentracji przeciw nam ? Jaka dyferencja naszego stanu pokojowego i wojennego /po zawarciu pokoju/. Zapytanie w sprawie Litwy, jej stosunku do Anglji ?

P. Dąbski: W jakim stadjum znajdują się przygotowania do pokoju? W ~~min~~isterstwie spraw zagranicznych zdają się te sprawy być zaniedbane, a trzeba je mieć przygotowane, bo przeciąganie tej sprawy jest niebezpieczne.

P. Kosmowska : Jakie są przygotowania niemieckie co do odwetu ? Czy jest możliwość agresywnego wystąpienia Niemiec? Jaki jest stosunek państw zachodnich nie tyle wobec bolszewików, ile

bolszewizmu.

P. Osiecki: Zapytuje ^{się} o faktyczny stosunek nasz do Łotwy?
/Zdobycie Dynaburga/ Jaki stosunek sił łotewskich do naszych.

P. Perl. Czy rząd uważa za możliwe nieprzystąpienie do rokowań przez postawienie warunków, uniemożliwiających rokowania pokojowe? Na przypadek dalszej wojny, czy możliwy jest upadek rządu bolszewickiego i pertraktacji z nowym rządem? Czy leży możliwość wojenna pójsćia dalej na wschód? Czy dalsze prowadzenie wojny nie szkodzi plebiscytowi na Śląsku Górnym i Gieszyńskim?

P. Kiernik. Jakie cele wojny? Czy istnieje możliwość decydującego pokoju /der siegreiche Krieg./. Si vis bellum para pacem. Jaka gwarancja pokoju trwałego. Jaki front „wewnętrzny”

P. gen. Sosnkowski

Nastrój wśród wojska: Jest dobry - wiadomości o złym nastroju są przesadzone. /Ja sam uchodziłem 3 razy za zabitego/

Armja gen. Hallera Objawy niesubordynacji mają podkład w pewnym odmiennym ustroju dyscypliny wojska francuskiego, który mają przyswojony, a który nie jest odpowiedni naszej psychice. Niezadowolnienie z powodu zawodów jakich tu doznawają.

Redukcja armji po zawarciu byłaby bardzo nieznaczna, bo pozostaje nam do obrony granicy, pod względem strategicznym bardzo trudnej do obrony. Także z powodów ekonomicznych. 20 pułków conajmniej.

Stan armji sanitarnej jest nie dostateczny, ale potrzeba polepszenia stanu rzeczy, bo groźba epidemji po wojnie wzmoże^(?) się; reorganizacja i ulepszenia następują.

Bolszewicy wiedzą dobrze, że Polski nie podbiją, jeżeli nie wywołają w kraju rozruchów. Tej nadziei nie mają. Zawarcie pokoju przerzuci się walką z frontu zewnętrznego na wewnętrzny - dezorganizację wewnętrzną / pénétration pacifique /.

Powody porażki Denikina? W armji D. resztki z armji cesarskiej. Korpus oficerski zdemoralizowany. Pewne błędy politycz-

ne. Lekkomysłne prowadzenie wojny.

Stan armji bolszewickiej. Trudno odpowiedzieć - lecz ow-
szem :trudności komunikacyjne, transportowe i gospodarcze.

Korzyść dla nas: wolna ręka na zachodzie. Ogólne położe-
nie korzystniejsze niż kiedykolwiek. Rozbicie armji bolszewic-
kiej /poza ^{możliwościami} ~~możliwościami~~ politycznymi/ jest możliwe.

P. szef Sztabu gen. Haller: Petlura się sam rozbił, część
przeszła do Denikina, druga do bolszewików, część przeszła do
Rumunji i rozbrojona. Petlura miał zamiar jechać do Pragi, lecz
zatrzymano go w Warszawie. Kwestja ukraińska jest niezależna
od Petlury.

Zajęcie Dźwińska i Inflant polskich. Łotysze zwrócili się
do nas z zapytaniem, czy nie udzielimy im pomocy /lecz równo-
cześnie zapytanie u bolszewików/. Administracja łotewska w tych
częściach, gdzie przewaga łotewska.

Oddziały białoruskie, utworzone pod egidą niemiecką roz-
wiązano i rozpuszczono. Obecnie 2 bataljony białoruskie, lecz
nie są one niebezpieczne, bo pod komendą polską i kontrolowane.
/Wzgląd polityczny: dowód, że Białorusini są po naszej stronie/.

Na froncie wołyńskim zdobyto Żytomierz. Bandy chłopskie
to przebrani i uzbrojeni agitatorzy bolszewiccy, których pochwy-
tano. Na Podolu trzeba być bardzo ostrożnym, bo pewne niebez-
pieczeństwo na tyłach.

Jakie siły bolszewickie po rozbiciu Denikina? 28 dywizji
/bardzo słabe/ 200000 ludzi, zdolności mizerne i ekwipunek li-
chy.

Armja 13ta przekształcona na armję robotniczą. Przygotowania
do warunków pokojowych są w toku.

P. minister spraw wewn. Wojciechowski. Co do frontu we-
wnętrznego jest zmiana na lepsze / zasilanie pieniężne osłabło,
nadużycia agitatorów/ Najważniejszym czynnikiem to stworzenie
zachodnio-europejskich stosunków i metod w ruchu robotniczym.

Obecnie większe poczucie siły własnej i samodzielności trzeba rozszerzać. Pertraktacje krótkie, bo przedłużanie osłabia. Pokój to nie zaraz nastąpienie ulgi i zniżki cen.

P. minister spraw zagr. Patek: P. Perlowi: Czy nie postawimy takich warunków, których nie można będzie przyjąć? Sprawę tę traktujemy poważnie i godnie naszego Rządu. Przedstawimy całość naszych życzeń.

P. Dąbskiemu: W tej chwili uruchomię całe ministerjum i wytężę maksimum sił.

Co do Ameryki. Fakt masowego aresztowania bolszewików /46.000/. Dzienniki: stosunek odporny. Hoover: trzeba podtrzymać Polskę jako przedmurza przeciw bolszewizmowi.

Japonja mniej narażona na bolszewizm niż inne państwa na front posyłają wojska pewne.

Rumunja: wzdłuż⁽¹⁾ Dniestru kolczastego, lecz to przed zajęciem stanowiska przez Anglię.

Łotwa. Litwa przeciw nam. Estonja za pokojem z bolsz. Finlandja nie przeciwko nam, Łotwa szczerze z nami. We wszystkich państwach nadbałtyckich poznać rękę Anglii - stosunek rywalizacji.

Gdańsk. Wyznaczony sir Reginald Tower. Rozmowa z naszą Komisją z początku nerwowa, lecz pod koniec z p. Biesiadeckim o wiele miłsza, tak samoⁱ z posłem Sapieżem⁽²⁾. Ma udzielony termin 2 miesięczny administrowania razem z przedstawicielami; potem projekt do Conseil Suprême. Ze strony Niemiec. Trudno przypuszczać, żebyśmy nie myśleli o ich chęci odwetu. Koalicja: „bronić będziemy was w tym wypadku tak, jak naszej ojczyzny”. Co do aprowizacji i amunicji: aprowizacyjnie jesteśmy złączeni z Ameryką, amunicyjnie z Francją i Włochami, za gotówkę z Anglią. Komunikacja i transport drogą: Polonia, Bolonia, Helvetia /dla dostaw cywilnych/ i Victoria /przez Niemcy/

Plebiscyt. Śląsk Górny wpierw przez wojsko a potem Komisja pod nadzorem Le Ronda.

P. prezydent ministrów Skulski:

Co do stosunku Łotwy, Litwy, Estonji, Finlandji i Ukrainy. Leżąc między dwoma potęgami: Rosja i Niemcy musimy być przygotowani. Zadaniem naszym tych sąsiadów zyskać jako sprzymierzeńców, a nie oddać ich pod wpływ naszych nieprzyjaciół. Co do Ukrainy i Białorusi żadnych umów od Rządu ani od Dowództwa nie było. Stosunek do ludności białoruskiej, nie można było dopuścić, żeby na zewnątrz ukazała się niechęć ludności białoruskiej. Powstawanie oddziałów białoruskich ^{pomniejszają} ~~zmniejsza~~ się.

Ten sam stosunek co do Ukrainy. Ruch ukraiński wzmacnia się staraniem rządu skierować ten ruch ku Polsce, za Polską. Przez utrzymanie dobrych stosunków i wymianę zdań zasłonić się przeciw bolszewikom.

W sprawie pokoju z bolszewikami trzeba zająć samodzielne wobec rozbieżności zdań u Koalicji, lecz zająć takie stanowisko, by nie zrazić sobie Ententy.

W warunkach pokojowych zapewnić sobie wpływ na wschodzie i dobre stosunki z sąsiadami Łotwą i t. d.

Położenie wewnętrzne trudne, lecz są one do pokonania.

W stosunku polityki zewnętrznej mamy chęć przyłączenia tylko tych państw, które ku nam ciągną. Zagwarantowanie w warunkach pokojowych nie tylko ofensywy, ale i politycznej. - W czasie przejściowym od doręczenia warunków do ich przyjęcia stanąć silnie, być przygotowani do pokoju i do akcji wojennej. Dlatego nie wytwarzać w społeczeństwie zbyt optymistycznych horoskopów w razie zawarcia pokoju.

Postawienie warunków wymagać będzie co najmniej dwa tygodnie czasu - ale takich, że wszystkie interesy polskie będą zapewnione.

Przew. p. Grabski podkreśla, że sprawę tę traktować trze-

ba spokojnie, bo od naszego silnego stanowiska wewnętrznego
zależy los całej sprawy i proponuje zamknięcie posiedzenia.

³⁰
Koniec o godz. 2 -

Ks. F Dachowski

sekretarz

Komisji Wojskowej

Akta Arch. Sejm. z r. 1920, Kom. Wojsk.- Teki 19, zesz. II.